

УДК 75.071.1 (477)

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/73-3-12>

Анатолій ПОГОРІЛИЙ,

orcid.org/0000-0002-9381-9204

аспірант кафедри теорії історії мистецтва

Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури

(Київ, Україна) *anatolii.pohorilyi@naoma.edu.ua*

ВПЛИВ НАВЧАННЯ У ЄВРОПЕЙСЬКИХ КУЛЬТУРНИХ ЦЕНТРАХ НА ТВОРЧІСТЬ І. СЕЛЕЗНЬОВА, С. ЯРЕМИЧА, І. ДРЯПЧЕНКО, С. БЛОНСЬКОЇ

У статті розглянуто зміну живописних творів вітчизняних митців до навчання у європейських культурних центрах та після нього, на прикладі українських живописців – І. Селезньова (Відень, Мюнхен, Венеція, Флоренція, Рим, Равенна, 1883–1886), С. Яремича (Париж, 1904–1908), І. Дряпченко (Італія, Флоренція 1912–1913), С. Блонської (Італія). Всі вони випускники Київської рисувальної школи Миколи Мурашка. Іван Селезньов за час навчання у Імператорській академії мистецтв за академічні малюнки і картини нагороджений шістьма медалями: срібними медалями (1876 року отримав дві Малі срібні медалі; у 1877, 1878 роках – Велику срібну медаль); золотими (1880, 1882). Був одним із організаторів Київського товариства релігійного живопису, викладав у Київській рисувальній школі і разом зі своїми учнями брав участь у відновленні фресок XII століття в Кирилівській церкві в Києві. Степан Яремич разом із іншими художниками декорував Володимирський собор в Києві. Був запрошений до антрепризи Сергія Дягілева, за ескізами Олександра Головіна зробив театральні декорації до опери «Борис Годунов» М. П. Мусоргського на сцені паризької «Гранд Опера». Брав участь в виставках товариства «Світ мистецтва». Після більшовицького перевороту з 1918 року – завідувач відділку малюнків націоналізованого музею Ермітаж. З 1930 року – завідувач реставраційної майстерні того ж музею. Блонська Серафима закінчила освіту в Імператорській Академії мистецтв потім стажувалася в Італії. Разом з чоловіком, Олександром Леонтовським відкрила школу малювання та живопису у Таганрозі. Дряпченко Іван у 1912 р. їде до Італії для вдосконалення майстерності. У цьому ж році за картину «Святе сімейство» художник отримує III-ю премію ім. А. Куїнджі. Під час другої пенсіонерської поїздки 1913 р. І. К. Дряпченко створив другу звітну картину – «Поминальний день у Флоренції». Згодом служив у військово-художньому загоні т.з. Трофейної комісії. У Підсумку іноземні стажування вище згаданих митців мали вирішальний вплив на творчі здобутки, допомогло завойовувати увагу публіки та поціновувачів мистецтва на батьківщині та закордоном.

Ключові слова: Київська рисувальна школа, Київське товариство релігійного живопису, Трофейна комісія, Гранд Опера, Володимирський собор.

Anatolii POHORILYI,

orcid.org/0000-0002-9381-9204

PhD student at the Department of Theory of Art History

National Academy of Fine Arts and Architecture

(Kyiv, Ukraine) *anatolii.pohorilyi@naoma.edu.ua*

THE INFLUENCE OF STUDYING IN EUROPEAN COUNTRIES ON THE PAINTING OF I. SELEZNOVA, S. YAREMYCHA, I. DRYAPCHENKO, S. BLONSKA

The article examines the changes in the paintings of domestic artists before and after studying in European cultural centers, using the example of Ukrainian painters – I. Seleznev (Vienna, Munich, Venice, Florence, Rome, Ravenna, 1883–1886), S. Yaremych (Paris, 1904–1908), I. Dryapchenko (Italy, Florence 1912–1913), S. Blonska (Italy). All of them are graduates of Mykola Murashko's Kyiv School of Drawing. During his studies at the Imperial Academy of Arts, Ivan Seleznev was awarded six medals for his academic drawings and paintings: silver medals (in 1876 he received two small silver medals; in 1877, 1878 – a large silver medal); gold (1880, 1882). He was one of the organizers of the Kyiv Society of Religious Painting, taught at the Kyiv School of Painting and, together with his students, participated in the restoration of 12th-century frescoes in the St. Cyril's Church in Kyiv. Stepan Yaremych, together with other artists, decorated the Volodymyr Cathedral in Kyiv. He was invited to Sergei Diaghilev's enterprise, based on the sketches of Oleksandr Golovin, he made theatrical scenery for the opera "Boris Godunov" by M. P. Mussorgsky on the stage of the Paris "Grand Opera". Participated in exhibitions of the "World of Art" society. After the Bolshevik coup in 1918, he was the head of the drawing department of the nationalized Hermitage Museum. Since 1930, he has been the head of the restoration workshop of the same museum. Blonska Serafima graduated from the Imperial Academy of Arts, then did an internship in Italy. Together with her husband, Oleksandr Leontovsky, she opened a drawing and painting

school in Taganrog. In 1912, Ivan Dryapchenko went to Italy to improve his skills. In the same year, for the painting "The Holy Family", the artist received the III prize named after A. Kuinji. During the second retirement trip in 1913, I. K. Dryapchenko created the second report picture – "Memorial Day in Florence". Subsequently, he served in the military-artistic detachment of the so-called Trophy Commission. In conclusion, the foreign internships of the above-mentioned artists had a decisive influence on their creative achievements, helped to win the attention of the public and art connoisseurs at home and abroad.

Key words: Kyiv School of Drawing, Kyiv Society of Religious Painting, Trophy Commission, Grand Opera, Volodymyr's Cathedral.

Постановка проблеми. У другій половині XIX століття Київська художня освіта була представлена лише Київською рисувальною школою Миколи Мурашко, яка утримувалась на благодійні внески, вчасності від Івана Терещенка. Вищих художніх навчальних закладів не було – найближчий у столиці імперії, Петербурзі, куди більшість і прямувало після здобуття відповідних знань у школі. Проте вже у ті часи актуальність навчання у імперській столиці була під питанням. Тож випускники не надовго там затримувались і вирушали на пошук нових знань у західну Європу. А саме у Париж, Рим, Флоренцію, Мюнхен, Відень. Там була можливість актуалізувати мистецькі здобутки у живописних техніках. У підсумку проаналізуємо результати творчих досягнень митців після закордонних відряджень.

Аналіз досліджень. На момент написання статті є публікації та дослідження про кожного із митців, є література створена за їхнє життя, так і в останні 10 років. Із найновіших джерел найбільше інформації було отримано з:

Першоджерела про рисувальну школу: Мурашко М.І. Спогади старого учителя: Київська рисувальна школа. Там було наведено списки випускників, з яких вдалось відібрати представлених художників для порівняння їх кар'єрного зростання.

Також була опрацьована робота авторства Селезньова І. «Енциклопедія українознавства» та «Митці України: Енциклопедичний довідник», яка детально репрезентує творчий шлях Івана Селезньова.

А у роботі «Іван Дряпаченко – художник, який малював дерево роду і народу: до 140 річчя від дня народження» та серії статей Мячкова Т. вдало розкритий мистецький шлях художника Дряпченка Івана.

З цих а також з інших наведених у списку літератури джерел вдалось скласти повноцінне бачення про життєвий та творчий шлях кожного із розглянутих митців.

Мета статті – опрацювати та проаналізувати творчі здобутки митців від початку їх мистецької діяльності у Київській рисувальній школі, академічні здобутки у Імператорській

академії та після закінчення навчання в процесі самовдосконалення, у європейських культурних центрах та порівняти з їх творчим доробком до цього.

Виклад основного матеріалу. Значна кількість видатних живописців пройшли складний шлях у пошуках мистецької освітніх закладів які допомогли б їм реалізувати свої творчі амбіції (Мурашко, 1907: 16). Усі розглянуті нами митці почали свій шлях у Київській рисувальній школі. Проте на цьому їх шлях не закінчився. Розглянемо долю Селезньова Івана Федоровича (Лабінський, 1992: 529). Він народився 3 січня 1856 в Києві. Початкову освіту у 1868–1872 роках здобув у Першій київській гімназії. Також відвідував заняття у школі Миколи Мурашка. Протягом 1872–1881 років навчався в Імператорській академії мистецтв у Санкт-Петербурзі у майстерні Павла Петровича Чистякова. За час навчання, за академічні рисунки і живопис нагороджений шістьма медалями: дві Малі срібні медалі у 1876 році; у 1877, 1878 роках – Великі срібні медалі; золотими у 1880, 1882 роках. За програмну роботу «Яків упізнає одяг сина свого Йосипа, проданого братами в Єгипет» художник у 1880 році удостоївся Малої золотої медалі. На випускному курсі в 1881 році удостоївся звання класного художника I ступеня за картину «Святий Сергій благословляє Дмитра Донського на битву». У 1882 році взяв участь в академічному конкурсі випускних програм і отримав за картину «Князь Дмитро Юрійович Красний у летаргічному сні» Велику золоту медаль з правом пенсіонерської поїздки за кордон на казенний рахунок. Протягом 1883–1886 років жив і працював у Європі, де удосконалював свою майстерність, копіюючи твори майстрів попередніх епох, вивчав твори мистецтва в музеях і картинних галереях Відня, Мюнхена, Венеції, Флоренції, Рима, Равенни, та у багатьох інших містах. 1886 року повернувся до Києва, де з того ж року по 1890 рік викладав у Київській рисувальній школі Миколи Мурашка. З 1898 по 1920 рік викладав малювання в Політехнічному інституті, одночасно з 1901 року працював у Київському художньому училищі, в якому з 1911 по 1914 рік був директором. Був

одним із організаторів Київського товариства релігійного живопису і разом зі своїми учнями по Рисувальній школі Мурашка брав участь у відновленні фресок XII століття в Кирилівській церкві в Києві. У 1897 році виконав образи для іконостасу Покровської церкви на Солом'янці в Києві. На прохання Адріяна Прахова виконав дві композиції «Стрітєння» і «Хрещення» в Софіївському соборі. Також заслуговує увагу два живописних полотна класицистичного спрямування – «Останній акорд» 1885 року стаорення та «В Помпеї» 1886 року (іл. 1, 2). В обох роботах крім чіткості композиційного вирішення є значний вплив тогочасних західноєвропейських тенденцій у живописі. Помер у Києві 31 березня 1936 року. Похований у Києві на Байковому кладовищі.

Не менш талановиту добірку створив Яремич Степан, народився на Київщині (Прохоров, 1978: 551). Мистецьку освіту художник почав з Лаврської іконописної майстерні у 1882–1887 роках, продовжив у Київській рисувальній школі М. Мурашка у 1887–1894 та в художника М. Ге. З 1900 року мешкав і працював в Петербурзі. 1904–1908 роках – працював за кордоном, переважно в Парижі. Був запрошений до антрепризи Сергія Дягілева, за ескізами Олександра Головіна зробив театральні декорації до опери «Борис Годунов» М. П. Мусоргського на сцені паризької «Гранд Опера». Серед творчих досягнень Яремич доклався разом із іншими художниками до декорування Володимирського собору в Києві. Яскравими прикладами його живописної майстерності є картини «Пейзаж. Париж» 1904 року та «Портрет Е. І. Ге» 1898. В обох автор проявив високий рівень володіння кольором (іл. 3, 4). Брав участь в виставках товариства «Світ мистецтва». Після більшовицького перевороту з 1918 року – завідувач відділу рисунків націоналізованого музею Ермітаж. З 1930 року – завідувач реставраційної майстерні того ж музею. Помер в Петербурзі.

Видатними досягненнями також може похвалитись мисткиня – Блонська Серафима Ясонівна, що народилася 1870-го року в місті Верхньодніпровську Катеринославської губернії (Зуєва, 1988, 176) (іл. 5). Навчається у Київській рисувальній школі, у Миколи Мурашка. Здобула статус художника в Імператорській Академії мистецтв. Потім стажувалася в Італії. Рим, Флоренція та інші міста справили значний вплив на сприяння кольору художницею. Особливо значне враження справили майстри епохи відродження. Після повернення на батьківщину важко захворіла на черевний тиф.

Доглядав за хворою одногрупник по Академії мистецтв Олександр Леонтовський, уродженець українського міста Миргород. 1910-го року Леонтовський і Блонська одружилися, і переїхали до Таганрога. Тут вони відкрили школу рисунку та живопису, де мали значний успіх у викладанні образотворчого мистецтва. Рисувальна школа у Таганрозі існувала до 1928-го року, коли помер Олександр Леонтовський. Серафима Блонська померла 1947-го року у Таганрозі, де й похована. Найбільш відомою є її картина «Дівчата. Вербна неділя», дипломна праця 1900-го року (іл. 6). На картині написані юні дівчата у церкві під час святкової служби. У дівчат в руках гілочки верби, палають свічки, у відчинені двері храму. Обличчя дівчат на полотні відповідають обличчям святих на настінних розписах церкви.

Також серед вихованців школи є помітною постать Дряпаченка Івана Кириловича (Мячкова, 2017: 61–62). З 1894 по 1998 рр. навчається у Київській рисувальній школі. 1898–1902 рр. у Московському училищі живопису, скульптури та архітектури, в майстерня Валентина Серова, теж випускника Київської рисувальної школи. 1902 р. Іван Дряпаченко отримав звання некласного художника. У 1903 р. він вступив до Академії мистецтв. де його зараховано до майстерні І. Рєпіна, також вчився у П. Чистякова та В. Савинського. 1910–1911 р. працював у рідному селі над конкурсною картиною «Саломея», за яку у 1911 р. отримав звання художника (Мячкова, 2020: 48–54). У 1912 р. І. Дряпаченко їде до Італії для вдосконалення майстерності. У цьому ж році за картину «Святе сімейство» художник отримує III-ю премію ім. А. Куїнджі (Мячкова, 2019: 40–52). Під час другої пенсіонерської поїздки 1913 р. І. К. Дряпаченко створив другу звітну картину – «Поминальний день у Флоренції» (Ніколаєва, 2013: 175–186). Під час Першої світової війни (1916–1917 рр.) художник служив у військово-художньому загоні т.з. Трофейної комісії (Ніколаєва, 2015: 78–79). У цей період він зробив багато малюнків і етюдів, портретів воєначальників і рядових солдат. Малюнки І. Дряпаченка були надруковані в ілюстрованому тижневику «Літопис війни 1914–15–16–17 рр» (Ніколаєва 2014: 32–33). Колорит української культури вдало переданий на картині «Українка» 1931 року. У яскравих кольорових відношеннях відчувається вплив європейських тенденцій того часу. З Кавказького фронту у грудні 1917 р. Іван Дряпаченко вирушає у рідну Василівку цього разу назавжди (Ніколаєва, 2014: 15). Починаються досить сумні роки існування майстра. Пригадуючи свої зустрічі з мит-

цем, його учень художник-пейзажист А. К. Терещенко (1900–1991) писав: «Дряпаченко виглядав кремезним, з відкритим свіжим обличчям, руськими чубом, вусами та невеликою еспаньйокою. Очі сірі, завжди злегка прижмурені. Одяг носив напіввійськовий. Влітку солом'яну панаму, парусиновий плащ. В руках неодмінно був металевий ціпок з закругленою ручкою. Говорив українською мовою. Мав низький тембр... Згадував про своє навчання в Академії, розповідав про своїх учителів Репіна, Чистякова, Савинського... зустрічі з художниками, письменниками... У цих бесідах виявлялися і природний гумор художника, його широкий кругозір, виняткова людяність, любов до мистецтва» (Ніколаєва, 2014: 54–55).

Висновки. Розглянувши творчий шлях митців від Київської рисувальної школи, проаналізувавши перехід від навчання у центрі академізму – Імператорській академії, та на завершальному етапі стажування у країнах Західної Європи, ми можемо з упевненістю констатувати благотворний вплив цих відряджень.

В результаті взаємодії з мистецькими здобутками італійських, французьких, німецьких та австрійських митців творчість вітчизняних художників трансформувалась та адаптувалась до мінливості тогочасного мистецького ринку та привносило нове звучання до більш консервативних течій у вітчизняному мистецькому середовищі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мурашко М.І. Спогади старого учителя: Київська рисувальна школа. 1875–1901. К. 1907. С. 16.
2. Селезньов Іван Федорович. Митці України : Енциклопедичний довідник упоряд. : М. Г. Лабінський, В. С. Мурза. за ред. А. В. Кудрицького. К. 1992. С. 529.
3. Яремич Степан Петрович Екслібрис М. : Радянська енциклопедія, т.30 1978. гол. ред. А. М. Прохоров; 1969–1978, С. 551.
4. Таганрозька картинна галерея: Альбом Л. В. Зуєва. Образотворче мистецтво, К. 1988. С. 176.
5. Мячкова Т. О. Матеріали каталогу втрачених творів українського художника І. Дряпаченка ІV Платонівські читання. К. СПД Чалчинська Н. В., 2017 С. 61–62.
6. Мячкова Т. Національна ідентичність у творах І. Дряпаченка KELM : зб. наук. праць. К. 2020. Вип. 3 (31). С. 48–54.
7. Мячкова Т. Нові відомості про портрети родичів художника І. К. Дряпаченка Теорія і практика дизайну : зб. наук. праць. : «Мистецтвознавство». К. 2019. Вип. 17. С. 40–52.
8. Ніколаєва Т. Дослідження творчого доробку Івана Дряпаченка в працях А. Терещенка і Б. Литовченка Архіви України. К. 2013. № 6 (288). с. 175–186.
9. Ніколаєва Т. О. «Мадонна під яблунею» Івана Дряпаченка Мистецтво і освіта. № 1 Національна академія педагогічних наук України. 2015. № 1–2. С. 78–79.
10. Ніколаєва Т. Втрачена спадщина художника Івана Дряпаченка Українська культура. К. 2014. № 6. С. 32–33.
11. Ніколаєва Т. Кременчуцькі історії Івана Дряпаченка Слово Просвіти. К. 2014. № 13. С. 15.
12. Ніколаєва Т. Від Одеси до Петербурга: «Натурниці» Івана Дряпаченка Українська культура. К. 2014. № 2–3. С. 54–55.

REFERENCES

1. Murashko M.I. (1907). Spohady staroho uchytelia: Kyivska rysivalna shkola. [Memories of an old teacher: Kyiv Drawing School.] 1875–1901. K. 16. [in Ukrainian]
2. Seleznyov Ivan Fedorovych. Myttsi Ukrainy : Entsiklopedychnyi dovidnyk [Seleznyov Ivan Fyodorovych Artists of Ukraine: Encyclopedic] guide edited. : M. G. Labinskyi, V. S. Murza; under the editorship O. V. Kudrytskyi. (1992) K. 529. [in Ukrainian]
3. Yaremych Stepan Petrovych Ekslibrys M. : Radianska entsyklopediia [Yaremych Stepan Petrovych Bookplate M.: Soviet Encyclopedia] (1978) vol. 30, 551. head. ed. A. M. Prokhorov [in Ukrainian]
4. L. V. Zuyeva (1988). Tahanrozka kartynna halereia: Albom [Taganrog Art Gallery: Album] . – M: Fine Arts, p. 176. [in Ukrainian]
5. Myachkova T. O. (2017). Materialy katalogu vtrachenykh tvoriv ukrainskoho khudozhnyka I. Driapachenka [Materials of the catalog of lost works of the Ukrainian artist I. Dryapachenko] IV Platonivski chytannia– IV Platonic readings. K.: SPD Chalchynska N. V. 61–62. [in Ukrainian]
6. Myachkova T. (2020). Natsionalna identychnist u tvorakh I. Driapachenka [National identity in the works of I. Dryapachenko] KELM: coll. of science works Vol. 3 (31). 48–54. [in Ukrainian]
7. Myachkova T. 2019. Novi vidomosti pro portrety rodychiv khudozhnyka I. K. Driapachenka [New information about the portraits of relatives of the artist I. K. Dryapachenko] Teoriia i praktyka dyzainu : zb. nauk. prats. : “Mystetstvoznavstvo” – Theory and practice of design: coll. of science works Ser. : “Art Science” Vol. 17. 40–52. [in Ukrainian]
8. Nikolayeva T. O. (2013). Doslidzhennia tvorchoho dorobku Ivana Driapachenka v pratsiakh A. Tereshchenka i B. Lytovchenka [T. Research of Ivan Dryapachenko’s creative work in the works of O. Tereshchenko and B. Lytovchenko] Archives of Ukraine. K. No. 6 (288). with. 175–186. [in Ukrainian]

9. Nikolayeva T. O. (2015). “Madonna pid yabluneiu” Ivana Driapachenka [Madonna under the apple tree” by Ivan Dryapachenko] *Mystetstvo i osvita. № 1 Natsionalna akademiia pedahohichnykh nauk Ukrainy. – Art and education. #1 National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine. No. 1-2. with. 78–79. [in Ukrainian]*

10. Nikolayeva T. (2014). *Vtrachena spadshchyna khudozhnyka Ivana Driapachenka [The lost legacy of the artist Ivan Dryapachenko] Ukrainian culture. K. No. 6. p. 32–33. [in Ukrainian]*

11. Nikolayeva T. (2014). *Kremenchutski istorii Ivana Driapachenka [Kremenchuk stories of Ivan Dryapachenko] The Word of Enlightenment. K. No. 13. p. 15. [in Ukrainian]*

12. Nikolayeva T. (2014). *Vid Odesy do Peterburha: “Naturnytsi” Ivana Driapachenka [From Odesa to Petersburg: Ivan Dryapachenko’s role models] Ukrainian culture. K., No. 2–3. 54–55. [in Ukrainian]*

ДОДАТОК

Іл. 1. І. Селезньов. Останній акорд. 1885

Іл. 2. І. Селезньов. В Помпеї. 1886

Іл. 3. С. Яремич. Пейзаж. Париж. 1904

Іл. 4. С. Яремич. Портрет Е. І. Ге. 1898

Іл. 5. Д. М. Сіноді-Попов. Лист. Портрет художниці С. Я. Блонської. 1890

Іл. 6. С. Блонська. Дівчата. Вербна неділя. 1900

Іл. 7. І. Дряпченко. Українка. 1931